

Wizany_3
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	Czarnkowsko-Trzcianecki	
Gmina	Krzyż Wielkopolski	KRZ
Miejscowość	Wizany	KRZ_WIZ

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	10.04.2013	Miejsce wykonania	Wizany
Czas trwania	00:55:00	Forma i wielkość	Plik AMR: 5,10 MB
Przeprowadzający	K.R., M.J.	Komentarz	Wywiad niepełny, zawiera informacje o tym jak wyglądała miejscowość w 1945 roku.

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
KRZ_WIZ_025	M	84	Brak informacji	Były sołtys. Przesiedlony do Wizan w 1945 roku.

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	„Walendorf. [W 1945] była szkoła, był lekarz, sala i restauracja duża, ale to wszystko zostało spalone przez Ruskich. Później ten budynek, w którym mieszkał lekarz, to później przerobili na dom społeczny, świetlicę. Była gminna straż pożarna, tam pobudowali też garaże, wszystko było. Tutaj mieszkało 60 [osób] wtedy. Jak się przeprowadziłem to już Niemców nie było, w tej wiosce nie było. Tam gdzieś mieszkał, jeden został. Kościoła tutaj nie było, ani kaplicy. (...) Mój kuzyn już tu wcześniej mieszkał w Brzegu i ja się sprowadziłem i mi przydzielili tutaj mieszkanie. Ja ze wschodu, spod Lwowa. Ludzie się tutaj sprowadzili z Białorusi, Litwy. (...) Ja miałem mapy Wizan z 1916 roku, tam było wszystko, jak tutaj pomagali, jak się zasiedlali. Ten budynek był w 1982 kryty trzcina, w 1971 roku on miał 384 lata, nie było tam ani jednego gwoźdźcia. I to tutaj mi się zaczęło walić, ja to rozebrałem i zbudowałem świniaarnię. Były jeszcze 4 budynki, to też zabytki.”
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	„Nie ma czegoś takiego. Jest Belweder, tam była duża mleczarnia, do 1956 roku. Kupił to jakiś Poznaniak i się tym zajął. Później jego zamknęli, bo jakieś przekręty były. Później otworzyli znowu państwowe, a później pobudowali dużą mleczarnię w Nowych Dworach, więc tutaj zrobili zlewnię i dostarczali do Nowych Dworów. A Belweder, bo to było dla rolników rencistów, jak nie mieli gdzie mieszkać. Później to przerobili na dom komunalny i tam nikt z rolników nie mieszkał. Teraz tam jest 9 rodzin. Te maszyny wszystkie w środku przerobili. Jedni mówią Belweder, a inni Cygańska Ulica, bo tam mieszkają same takie, wie pani, pijusy i inni tacy.”
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	„Rzeczka jest, Człapia.”
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i	Brak informacji

nieożywionej (pojedynczych drzew i głazów narzutowych)		
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)		Brak informacji
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)		Brak informacji
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe		
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych		Brak informacji
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	„Nie”
2	św. Marcina/11 listopada	„To tak do lat 50., teraz tym młodszym nie bardzo chce się angażować. Kupujemy rogałe.”
3	Adwent	„To nie było specjalnych przygotowań.”
4	św. Mikołaja (Mikołajki)	„To prezenty dla dzieci, Mikołaj dawał.”
5	Wigilia	„To były prezenty od Gwiazdora. Przebierali się też kolędnicy, nawet trzy czy cztery grupy czasami. Na drugi i jeszcze na trzeci dzień przychodzili. Na Wigilii musi być 12 dań: barszcz, pierogi, pszenicę to znaczy kutię, babki, ryby, różne potrawy. Po kolacji śpiewamy kolędy. A w czasie kolacji czytamy Pismo Święte i dzielimy się opłatkiem. Pod obrusem jest sianko.”
6	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Brak informacji
7	Sylwester/Nowy Rok	„Były zabawy w Hucie, różne konkursy, losy, kto wygrał nagrody za to jak tańczy, ładnie tam było. To mi się podobało takiego spotykania więcej. Furtki też wyciągali, mi wyjęli bramę to dwa miesiące nie miałem.”
8	Trzech Króli	„Na Trzech Króli też chodzili kolędnicy, taki Diabeł, Herod i te

		wszystkie.”
9	Kolędnicy	Brak informacji
10	MB Gromnicznej	„To starsi ludzie jak byli to jeszcze robili tak, że zapalali tą gromnicę i razem z palmą na oknie stawiali, jak była burza. Tak do lat 60. to istniało.”
11	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	„To pączki robili i nadal robią, ten zwyczaj nie zanika.”
12	Topienie Marzanny	Brak informacji
13	Środa Popielcowa	Brak informacji
14	Śródpoście	Brak informacji
15	Niedziela Palmowa	Brak informacji
16	Triduum Paschalne	Brak informacji
17	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	„Rezurekcja jest o 6 rano. Do koszyczka daje się jajko, różne kielbasy, wędliny, sól. Ja nawet nie bardzo wiem, bo to żona się więcej tym zajmuje. Później dzielimy się jajkiem, tak samo jak opłatkami we Wigilię. Składamy sobie życzenia na śniadanie.”
18	Poniedziałek Wielkanocny	„Tak, to laliśmy się wodą. Teraz też już to się kończy. Ale to nawet pogoda nie sprzyjała w tym roku.”
19	Zielone Świątki	„Kiedyś strojono, ale teraz już od paru lat nie ma tego.”
20	Boże Ciało	„To były ołtarze właśnie jeden koło krzyża, drugi tu koło mnie. Ale teraz już jest wszystko w Krzyżu. Był taki zwyczaj, że się zabierało z ołtarza gałązki, ale już nie ma tego tak dużo. Później to stało.”
21	św. Jana	„U nas wianków nie puszczano, ale to było we Wieleniu na Noteci. Ale teraz już chyba tego nie ma.”
22	MB Zielnej	„Kiedyś były bukietki święcone w Kościele, przynosiło się do domu i zostawiało do ususzenia, ale teraz już tego nie ma.”
23	MB Siewnej	„To nic.”
24	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień	Brak informacji

	Zaduszny	
25	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1	Narodziny i chrzest	„Chrzty to normalnie się odbywały. A czerwona wstążeczka to była, żeby uroki nie dosięgły, ale teraz już nie ma tego. Że człowiek, jak był zauroczony, to wyglądało tak jak padaczka, teraz już tak nie ma. To wtedy starsze kobiety mówiły, żeby majtki nie prane i to podobno pomagało.”
2	Ślub i wesele	„Tłuczenie szkła było, tydzień przed weselem. Ja byłem 14 razy drużbą (...). Po ślubie robili bramy, a na samym weselu to kradli pantofle młodej i młody musiał wykupić i się licytowali kto da więcej. Jeszcze było, że dla nieproszonych gości grała orkiestra, tak maksymalnie z pół godzinki. Czasami trzeba było ich wyprosić, bo ludzie są różni.”
3	Śmierć i pogrzeb	„Jak ktoś zmarł to w domu leżał, ze dwa, trzy dni i wtedy przychodził ksiądz i się szło do Krzyża do kościoła. Tam była msza i modlitwa i dalej odprowadziliśmy na cmentarz. A teraz jest kaplica w Krzyżu na cmentarzu i chłodnia i wszystko tam się odbywa. Teraz już nie ma różańca w domu.”
4	Inne zjawiska	„Była taka kobieta, sąsiadka moja, co mówili, że uroki rzuca. I faktycznie, było coś takiego. Tutaj brat mieszkał i urodziło mu się dziecko. Bo jego żona była w 9 miesiącu, a córeczka miała już 6 lat i zostały zamordowane tam na Wschodzie. I tutaj brat się ożenił drugi raz i mieli małe dziecko w 1948 roku. I tutaj sąsiadka przyszła, poszła i dziecko zaczęło wrzeszczeć. Lekarz z Krzyża przyjechał i mówi, że dziecko zdrowe jest. Ale później przyszła ta pani i dziecko przestało płakać. A kiedyś ona niesie do brata taki tobołek, jakiś czarny sweterek i ciuchy i mówi do brata, że tutaj zostawi i jak będzie wracać to zabierze. A ona mieszka tutaj w pierwszym domu obok, to po co by zostawiała jak tak blisko ma. A brat jak na nią ryknął, żeby to zabierała stąd. Były takie dziwne, ale teraz to już o tym nawet się nie gada.”

Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa,		Brak informacji
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		Brak informacji
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Brak informacji
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	„Jest krzyż, ale to już Polacy postawili.”
2	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	„To nie ma.”
3	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji
4	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji
5	Lokalne tradycje pielgrzymowania	„Tak tutaj to nie ma pielgrzymek, my do Częstochowy jedynie jeździliśmy. Ale kiedyś było tak organizowane, że nawet po części gmina płaciła za takie wycieczki.”
6	Lokalne odpusty	„Odpust jest w Krzyżu, ale tutaj ja nawet nie wiem pod jakim wezwaniem, od czasu do czasu są.”
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1	Dożynki	„Były organizowane różne pokazy, występy na koniach, siłowe rzeczy, pochód był, straż pożarna. Każda wioska robiła wieniec. To sołtys się tym zajmował, mi pomagała sąsiadka i

		<p>takie dziewczyny, zrobiły eleganckie wieńce. Teraz też się robi, ale jest kryzys z tym, zanika wszystko.”</p>
2	Dni gminy/wsi	<p>„Nie ma.”</p>
3	Lokalne festyny	<p>„Były turnieje, zabawy, potańcówki młodzież robiła. Także mieli tam czekolady, piwo, wódkę. Ale dużo poważniej, grzecznie wszystko. To byli różni ludzie z różnych stron, różne obyczaje, mówili po litewsku, po rusku, polsku, ale to było jedno towarzystwo, nie było różnic. Nie było kradzieży i napadów, tak jak dzisiaj. Dostyc wesoło było za tych starych lat.”</p>
4	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	<p>„W Domu Społecznym odbywały się zebrania, spotkania. To była jedna duża sala i dwa małe pokoiki. Też tam były festyny, przyjęcia, uroczystości, a nieraz i zabawę ludzie robili. Później tam powstał klub, było KGW.”</p>